

TOELICHTING OP DE GEBRUIKTE BRONNEN

Gebruikte bronnen per factsheet van deze monitor:

Factsheet	Gebruikte bron
De markt	GfK
De makers en hun werk	KB
De uitgeverijen	GfK
De boekverkoop	CB
De lezer en koper	KVB-SMB/GfK

VERKRIJGEN VAN DE DATA

Op basis van gegevens uit bovenstaande bronnen hebben is de markt beschreven. We hebben niet alle aspecten van de boekensector kunnen beschrijven op basis van deze bronnen. Informatie bijvoorbeeld over streamingsdiensten, all-you-can-read abonnementsmodellen, self publishing konden niet beschreven worden met de beschikbare data.

Samen met de beheerders van de bronnen zijn de selectie- en analysecriteria vastgesteld, waarmee we de databases konden bevragen. KVB Boekwerk heeft in geen enkel geval zelf de beschikking gehad over de ruwe data en heeft alle uitkomsten via de dataleveranciers ontvangen. Deze data zijn geanonimiseerd aangeleverd en niet herleidbaar naar een of meerdere individuele spelers in de markt.

Adviesbureau Berenschot heeft meegekeken en geadviseerd bij de dataverzamelingen en de bruikbaarheid van deze data voor het doel van de monitor van KVB Boekwerk. Een uitgebreid verslag van Berenschot over de werkwijze van KVB Boekwerk is te vinden op kvbboekwerk.nl.

DE KONINKLIJKE BIBLIOTHEEK (KB)

In deze monitor gebruiken we de catalogus van de depotcollectie van de Koninklijke Bibliotheek (KB). Deze collectie bevat het overgrote deel van alle in Nederland uitgegeven titels, die bestemd zijn voor de handel. Sommige titels ontbreken in het depot: wat uitgeverijen niet aanleveren bij de KB, komt niet in de collectie en dus ook niet in de catalogus terecht.

De KB beheert ook de thesaurus van auteursnamen en vertalers. Omdat de KB publicaties beschrijft, kan ze alleen informatie over auteurs en vertalers geven die aan de publicatie verbonden is. De KB heeft voor deze monitor eerst titellijsten gemaakt, waar vervolgens de auteurs- en vertalerslijsten van afgeleid zijn. Waar we in de factsheet 'De makers en hun werk' als bron 'Titelbestanden KB' melden gaat het over de titelbestanden van 2008-2015.

De titellijsten bevatten die titels, waarvan een exemplaar is opgenomen in het depot van KB. De lijsten bevatten alle producten die via reguliere kanalen via de uitgever worden gedeponeerd. In de KB-collectie worden allerlei soorten boeken opgenomen. Niet alleen boeken voor algemeen publiek – zoals informatieve boeken, literatuur, kinder- en jeugdboeken en spannende boeken – maar ook studie- en wetenschappelijke titels. De KB-catalogus maakt geen volledig onderscheid tussen de verschillende werken met A of O en S en W codering.

De analyse in deze monitor heeft dan ook betrekking op alle door KB gecatalogiseerde titels, inclusief S en W-boeken.

Anderstalige publicaties uit de KB-collectie laten we in deze monitor buiten beschouwing. De cijfers hebben betrekking op Nederlandstalige uitgaven (inclusief titels in het Fries).

De totale set titels in de selectie bevat voornamelijk papieren boeken. Circa 3% van de opgenomen uitgaven in de jaarlijsten is een uitgave in audio, elektronische of overige vorm. Deze uitgaven zijn via reguliere kanalen aangemeld en gecatalogiseerd.

Bij het bepalen van 'het boekenaanbod' gaan we uit van het aantal 'titels' dat in Nederland verschijnt. Vooralsnog baseren we ons hierbij op het aantal ISBN's dat verschijnt. Nadeel is dat een uniek werk meerdere verschijningsvormen kan hebben (hard copy, paperback, e-book, et cetera) met elk een eigen ISBN. De sector werkt aan een uniek nummer voor een uniek werk, dus los van de verschijningsvorm. Dit is echter nog niet volledig doorgevoerd. Daarom gaat het in deze monitor om unieke ISBN's waar we het hebben over 'titels'.

Met 'nieuwe' titels bedoelen we publicaties die als 'eerste druk' in de KB-catalogus vermeld staan. Publicaties zonder dit kenmerk zijn bijvoorbeeld herdrukken of herziene edities van een al eerder uitgegeven werk. Toch kan één uniek werk meerdere eerste drukken hebben, omdat verschillende verschijningsvormen een eerste druk meekrijgen.

Niet alle titels worden voorzien van een NUR code door de uitgever. De selectie Literair-culturele titels binnen de KB is vastgesteld op de selectie titels die wel voorzien zijn van een NUR code. Over de periode 2012 /m 2015 hebben gemiddeld 80% van de titels een NUR code.

GfK

Marktonderzoeksbureau GfK registreert wekelijks kassa-aanslagen van verkochte boeken in Nederland. Ze krijgt deze data rechtstreeks van boekenretailers: dit zijn de 'panelleden' van GfK. GfK past dit zogenaamde scanonderzoek toe op diverse markten in Nederland en opereert daarnaast in meer dan honderd landen. GfK voert dit onderzoek sinds 2007 uit voor de boekenmarkt, in opdracht van Stichting Marktonderzoek Boekenvak (KVB-SMB).

GfK heeft niet alle boekverkooppunten in Nederland in zijn panel. Het onderzoeksbureau toetst haar dekkingpercentages hebben regelmatig bij de leveranciers en stelt op basis daarvan dat het panel 89% (in afzet, 2015) van de totale Nederlandse algemene boekenmarkt beslaat.

GfK extrapoleert afzet en omzet, om een cijfer voor 100% van de markt te berekenen. Dit doet het bureau alleen voor de volledige markt: bij analyses over aandelen van de markt – zoals die van verschillende genres in deze monitor – is geen extrapolatie toegepast. De cijfers in deze monitor zijn gebaseerd op GfK's steekproef, die 89% van de markt representeert. Daarbij moeten we vermelden dat het panel in 2012 1% kleiner was dan in 2013, 2014 en 2015.

Belangrijke aandachtspunten bij interpreteren van de GfK-gegevens zijn:

- Het gaat om de omzet uit verkoop via de retail. De beperking tot retail houdt in dat we de omzet die uitgeverijen genereren buiten winkels om, niet meenemen. Denk aan leveringen van exemplaren aan bibliotheken, loterijen en andere instellingen die boeken afnemen. Maar ook de omzet behaald uit rechtenverkoop is niet meegenomen in de gepresenteerde cijfers.
- GfK registreert verkopen in de Algemene Boekenmarkt (Boeken met A- en O-codering). De verkoop van wetenschappelijke en studieboeken blijft buiten beeld, anders dan bij de titellijsten van KB (zie beschrijving 'De Koninklijke Bibliotheek').
- Het gaat hier om de omzet behaald uit de verkochte exemplaren van titels (ISBN's).

Alle uitgaven met een ISBN die verkocht worden door een van de panelleden van GfK, zijn meegenomen in de analyses. We sluiten hierbij geen van de NUR-groepen uit: de analyse omvat de verkoop van alle genres boeken. Van romans en kinderboeken tot aan informatieve boeken, maar ook stripboeken en luisterboeken. De NUR-categorie 0 ('non-boeken') had in 2015 een omzetaandeel van ca 4%. GfK scant zowel Nederlandstalige als anderstalige boeken. Voor de meeste analyses gebruiken we de Nederlandstalige selectie, tenzij anders aangegeven. GfK heeft deze selectie gemaakt op basis van de taalcode.

In de factsheet over de Algemene Boekenmarkt baseren we ons op gegevens van GfK. Als we schrijven over 'titels', bedoelen we ISBN's waarvan minimaal één exemplaar verkocht werd, bij een van de panelleden in de gerapporteerde periode. Gegevens over omzet en afzet baseren we op titels waarvan minstens één exemplaar verkocht werd binnen het GfK-panel. Titels die niet verkocht zijn bij een van de paneeldeelname, zijn niet opgenomen in deze monitor.

In de factsheet 'De uitgeverijen' baseren we ons eveneens op GfK-data. GfK identificeert uitgeverijen van de verkochte ISBN's, door de geregistreerde naam van de uitgever en/of het bijbehorende relatie-ID.

CB

CB - voorheen Centraal Boekhuis - is de logistieke dienstverlener van de boekensector en beslaat het grootste gedeelte van Nederland en Vlaanderen. Voor zowel boekwinkel distributie als e-commerce fulfilment en voor zowel fysieke boeken als digitale boeken. CB heeft data geleverd voor deze monitor van KVB Boekwerk op basis van een aantal criteria.

De belangrijkste criteria zijn:

- Data over Algemene Boeken, oftewel gedistribueerde titels hebben een A- of een O-codering.
- Gedistribueerde titels naar verkooppunten (door CB 'ontvanger' genoemd) in Nederland.
- Gedistribueerde boeken hebben een Nederlands ISBN en zijn eigendom van een in Nederland gevestigde uitgeverij (door CB 'eigenaar' genoemd). In theorie kunnen deze titels ook anderstalig zijn - enkel Nederlandstalige titels selecteren was niet mogelijk, vanwege ontbrekende koppelingen tussen databestanden. Titels die we meenemen in deze monitor, zijn geselecteerd op basis van een omschrijving; voor papieren dragers is dit een beschrijving van de verschijningsvorm (paperback, hardback, et cetera).

Omdat CB primair distributie en opslag van boeken verzorgt, blijkt het lastig om hun relaties en klanten inhoudelijk te typeren. Wel kunnen we rapporteren hoeveel titels en exemplaren er van A naar B zijn gegaan en in welk afzetkanaal. Op basis van die stroom heeft CB data aangeleverd, die we gebruiken in de factsheet 'De Boekverkoop'. Het aantal boekverkopers (1.395) dat CB noemt zijn feitelijk unieke relaties/ID's/Administratieve aansluitingen. Daaronder kunnen aangesloten boekwinkels eventueel nog meerdere filialen via stroomnummers bedienen, maar CB kan deze niet als unieke winkels identificeren.

STICHTING MARKTONDERZOEK BOEKENVAK (SMB)

GfK verricht landelijk onderzoek over de boekenmarkt, in opdracht van KVB/Stichting Marktonderzoek Boekenvak (KVB-SMB). Partners zijn de Koninklijke Boekverkopersbond (KBb) en de Groep Algemene Uitgevers van het Nederlands Uitgeversverbond (GAU). Vier maal per jaar vraagt GfK consumenten naar hun koop- en leesgedrag. Aan deze onderzoeken nemen ook Stichting Lezen, de Koninklijke Bibliotheek (voor de openbare bibliotheken) en Stichting Collectieve Propaganda van het Nederlandse Boek (CPNB) deel.

Het consumentenonderzoek vindt online plaats, via het GfK Online Panel, dat uit ca. 100.000 personen bestaat. De veldwerkperiode is elk jaar in vaste maanden, om seizoensinvloeden zoveel mogelijk uit te sluiten. Jaarlijks zijn er twee reguliere metingen en twee themametingen. In de reguliere metingen ligt de nadruk op het meten van trends. In de themametingen neemt GfK – indien mogelijk – ook de belangrijkste trendvragen mee, om hiervoor zo veel mogelijk meetpunten te verzamelen.

Het onderzoek kent altijd dezelfde randvoorwaarden:

- Veldwerkperiode: viermaal per jaar, de laatste jaren op vaste momenten: januari, april, juli en oktober.
- Doelgroep: Nederlandse consumenten van 14 jaar en ouder.
- Steekproef: de netto steekproef van de reguliere metingen bedraagt $n = 1200$. Voor de themametingen is dat $n = 1000$. De netto steekproef is representatief op de kenmerken geslacht, leeftijd en opleiding.

Voor de monitor is aantal trendvragen uit het consumentenonderzoek geselecteerd, die de afgelopen jaren onveranderd zijn gebleven. Om simpele methodische verschillen uit te filteren is een voortschrijdend gemiddelde toegepast op basis van een periode van drie metingen. Hiermee bieden we inzicht in het koop- en leesgedrag op de langere termijn, in de factsheet 'De kopers en lezers'.

Voor meer informatie over KVB Boekwerk en de monitor ga naar kvbboekwerk.nl

KVB
Boekwerk

Nederlands
letterenfonds
dutch foundation
for literature

groep algemene uitgevers Nederlands uitgeversverbond

Stichting Collectieve
Propaganda van het
Nederlandse Boek

lezen
STICHTING LEZEN

